
Ενδυμασία στο Βυζάντιο

Το ένδυμα στο Βυζάντιο αποτελούσε σημαντικό διακριτικό στοιχείο κοινωνικής θέσης, που καθοριζόταν από πολλούς παράγοντες, όπως την εθνικότητα, την οικονομική κατάσταση του ατόμου, το επάγγελμα, την ηλικία και το φύλο του. Γενικά, όσο πιο μεγάλη κοινωνική θέση και χρήματα είχε κάποιος, τόσο πιο ωραίες φορεσιές διέθετε. Οι Βυζαντινοί παρακολουθούσαν τη μόδα και αγαπούσαν τα κοσμήματα. Βασικό ένδυμα της βυζαντινής φορεσιάς ήταν ο χιτώνας, που μπορούσε να συνδυαστεί με διαφορετικά ενδύματα, όπως παντελόνια, μανδύες, επενδύτες και πανωφόρια, και φοριόταν και από τα δύο φύλα. Οι Βυζαντινοί που ανήκαν στα μεσαία και κατώτερα στρώματα φορούσαν λινά ή μάλλινα ρούχα. Η κατασκευή των ρούχων τους ήταν εξαιρετικά δύσκολη. Τα έφτιαχναν μόνοι τους, ξεκινώντας από την κλωστή, που έπρεπε να την επεξεργαστούν (αν ήταν μπαμπάκι ή μαλλί), να την βάψουν με χρώματα που βρισκάνε στη φύση, να υφάνουν (οι γυναίκες πάντα) τα υφάσματα χωρίς διακοσμητικά σχέδια στον αργαλειό και μετά να τα ράψουν στο χέρι. Συνήθως ήταν πιο κοντά σε μήκος από αυτά της ανώτερης τάξης για να έχουν μεγαλύτερη ελευθερία κινήσεων. Για τον μέσο Βυζαντινό, λοιπόν, φαίνεται πως η ενδυμασία ήταν μόνο κάτι απαραίτητο για την επιβίωσή του. Αντίθετα, η βυζαντινή ελίτ (ανώτερη τάξη) κι ο αυτοκράτορας, περιποιούνταν πολύ τον εαυτό τους. Αυτοί φτιάχνανε φορεσιές πιο πλουμιστές, με περίτεχνα διακοσμητικά σχέδια είτε μέσα στην ύφανση είτε τα κεντούσαν μετά με χρυσή και ασημένια κλωστή. Δεν έφτιαχναν οι ίδιοι τα ρούχα τους αλλά είχαν εξειδικευμένους τεχνίτες. Φορούσαν ρούχα από ακριβά υφάσματα, όπως λινό και μετάξι από την Ανατολή. Βέβαια, ο Αυτοκράτορας, τα μέλη της οικογένειάς του και όλοι όσοι ήτανε μαζί του στο παλάτι (οι αυλικοί), διέθεταν τις πιο εντυπωσιακές ενδυμασίες. Μάλιστα, η χρήση μιας βαφής με βαθύ κόκκινο (ή κάπως βιολετί) χρώμα που ονομάζεται πορφύρα και την έβγαζαν από ένα είδος κοχυλιού, πολύ σπάνιου, ήταν προνόμιο μόνο του βασιλιά. Τα χρώματα των ρούχων των Βυζαντινών ήταν ζωηρά και γήινα καφέ, ώχρα (κιτρινωπό – μουσταρδί), πράσινο, σταχτί. Το λευκό συμβόλιζε την αγνότητα, αλλά και τη σεμνότητα. Αντίθετα, το μαύρο ήταν χρώμα της στενοχώριας. Το φορούσαν οι γυναίκες και οι άντρες όταν είχαν χάσει δικό τους αγαπημένο άνθρωπο, καθώς και οι κληρικοί και όσοι είχαν επιλέξει τον μοναχικό βίο (καλόγριες, καλόγεροι).

- Ο τρόπος που ντύνονταν οι Βυζαντινοί έμεινε ίδιος στο μεγαλύτερο τμήμα της Βυζαντινής περιόδου. Υπήρχε ένας συντηρητισμός στο ντύσιμο τους και τα σχέδια, το είδος, και ο τρόπος ραφής δεν άλλαζαν εύκολα. Χρειάστηκε να περάσουν αρκετοί αιώνες, και μόνο στην τελευταία περίοδο του Βυζαντίου (Υστεροβυζαντινή περίοδο) άρχισαν νέες τάσεις από τη Δύση να υιοθετούνται από τους Βυζαντινούς, όπως καπέλα, ανδρικά σακάκια, κουμπιά και πιο εφαρμοστές φορεσιές

Η ενδυμασία των αντρών στο Βυζάντιο

Οι άντρες φορούσαν συνήθως κοντούς χιτώνες, ψηλές πλεχτές κάλτσες, μανδύες ή χοντρά πανωφόρια και σκούφιες στο κεφάλι. Οι αστοί φορούσαν μακρύ χιτώνα με πολλές πτυχώσεις και δερμάτινες μπότες (το χειμώνα) ή ανατολίτικα παπούτσια (το καλοκαίρι). Βασικό ένδυμα για όλους στο Βυζάντιο ήταν ο χιτώνας σε σχήμα T, που διέφερε στο μήκος και τα μανίκια και συνήθως έδενε στη μέση με ζώνη. Ο μακρύς μονόχρωμος χιτώνας ήταν η τυπική καθημερινή φορεσιά του λαού σε όλη τη διάρκεια της βυζαντινής περιόδου. Ο κοντός χιτώνας με κοντά μανίκια, απεικονίζεται συχνά στην τέχνη ως ένδυμα των αγροτών. Τη μηλωτή, ρούχο φτιαγμένο από δέρμα προβάτου, φορούσαν οι βοσκοί. Μακριές πουκαμίσες φορούσαν όλοι οι πολίτες. Φτιάχνονταν με απλά υφαντά υφάσματα που τα στόλιζαν με διακοσμητικές ταινίες, τα κλαβία, τα σημεία και με τετράγωνα διακοσμητικά τμήματα, κεντητά, υφαντά ή βαμμένα με πορφυρό χρώμα, τα ταβλία. Συμπλήρωναν τη φορεσιά με ένα μανδύα, που αρχικά ήταν η toga και η χλαμούδα. Ένας Βυζαντινός μπορούσε να φοράει ή να μη φοράει εσώρουχο, φορούσε όμως ψηλές κάλτσες που θα πρέπει να τις στερέωνε σε μια εσωτερική ζώνη στη μέση, καθώς και μια κοντή ή μακριά πουκαμισά, ανάλογα με το επάγγελμα, την κοινωνική του θέση και την περίσταση.

Η ενδυμασία των γυναικών στο Βυζάντιο

Οι γυναίκες προτιμούσαν τους φαρδιούς, μακριούς και με μακριά μανίκια χιτώνες που κάλυπταν τελείως τα χέρια τους, μαζί με εσάρπες, μαντήλια και καλύμματα της κεφαλής, που σχετίζονταν βέβαια με την ηθική της εποχής. Έτσι φορούσαν μανδύα με μακριά μανίκια και κάλυμμα της κεφαλής πάνω από το στιχάριο (χιτώνα), φρόντιζαν τα μαλλιά τους και μακιγιάρονταν, ενώ οι πλούσιες φορούσαν πολυτελή ενδύματα, μεταξωτά και λινά. ο μανδύας στηρίζονταν στους ώμους και στερεωνόταν μπροστά με μια καρφίτσα (πόρπη), και ήταν είτε σαν μακρύ γιλέκο, είτε σαν παλτό. Επίσης, οι γυναίκες φορούσαν πουκαμίσες με ζώνη στη μέση. Πολλές φορές όμως φορούσαν την πουκαμισά τελείως ριχτή. Συνηθίζονταν το «κοντό πάνω από το μακρύ» συνδυάζοντας δύο πουκαμίσες, μια μακριά και από πάνω μια κοντή. Η δεύτερη πουκαμισά μπορούσε να είναι αμάνικη.

Τα υποδήματα στο Βυζάντιο

Στο Βυζάντιο ανάλογα με το ύψος τους τα παπούτσια ήταν δύο ειδών, τα βαθέα τα ψηλά δηλαδή που έφταναν μέχρι το γόνατο, και τα χαμηλά που έφταναν μέχρι τους αστραγάλους. Από τα χαμηλά παπούτσια εκείνα που αναφέρονται πιο πολύ είναι τα

σανδάλια, τα οποία ήταν ένας πάτος, που προσδένονταν στο πόδι με λουριά από δέρμα προβάτου. Αρχικά τα φορούσαν οι γυναίκες κι αργότερα τα χρησιμοποίησαν και οι εργάτες. Σανδάλια φορούσαν και οι στρατιώτες, όμως με ψίδι για να προστατεύουν τα πόδια τους από τις πέτρες και τα αγκάθια. Από τα βαθέα παπούτσια τα πιο γνωστά είναι τα "τσαγγία", που κατέληγαν σε μύτη, αλλά οι μύτες των παπουτσιών των ευγενών, ήταν πιο μακριές από τις μύτες των λαϊκών παπουτσιών και καμιά φορά έφταναν μέχρι το γόνατο, όπου και προσδένονταν με χρυσή αλυσίδα. Υλικά είχαν το δέρμα και το πανί. Έπαιρναν δέρματα από βόδια, καμήλες, πρόβατα, κασίκες και αντιλόπες. Επίσης για τα πολυτελή παπούτσια εισάγανε δέρματα από τη Βαβυλώνα.
